

SATIRIČNI STIHI

Lojze Krakar

Lojze Krakar, rojen 1926 v Semiču v Beli krajini, je obiskoval gimnazijo v Novem mestu. Od 1943 do osvoboditve je bil v italijanskih zaporih in nacističnih koncentracijskih taboriščih Dachau in Buchenwald. Po maturi (1946) se je vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je diplomiral na slavistiki. Bil je urednik pri raznih listih, na RTV in v Cankarjevi založbi. Od leta 1965 dalje predava slovensko književnost

in jezik na Goethejevi univerzi v Frankfurtu ob Maini. Na tej univerzi je letos februarja tudi doktoriral z disertacijo na temo Goethe pri Slovencih.

Krakar, ki sodi danes med najizrazitejše in najpomembnejše sodobne slovenske pesnike, se je s prvo pesniško zbirko oglašil že leta 1949 (V vzponu mladosti). Sledil je dolg, nepričakovan, verjetno premišljen molk. Leta 1962 pa se je spet oglašil z zbirko, Cvet pelina (nagrada Prešernovega sklada). Nato so v kratkem časovnem razponu sledile še zbirke, ki so naletele na topel sprejem pri bravcih in žele splošno priznanje kritike: Med iskalci biserov (1964), Umrte, mrtvi (1965, Kajuhova nagrada), Noč, daljša od upanja (1966) in Krik (1968). Letos v jeseni pa izide pri DZS njegova zbirka refleksivne lirike z naslovom Modrost osliče vdanosti. Krakar je izdal tudi dve knjigi otroških pesmi, od katerih je prejela ena (Sonce v knjigi, 1962) Levstikovo nagrado.

Krakar je pomemben tudi kot prevajavec. Obsežno in pomembno delo je njegov prevod antologije Sodobne poljske lirike XX. stoletja, slovenskemu bravcu pa je poleg drugega predstavil v knjigi tudi najpomembnejšega pojojnega poljskega pesnika Tadeusza Różewicza in pesnico Nelly Sachsovo, Nobelovo nagrajenko.

Čeprav je pesnik že prej napisal marsikatero satirično pesem, se s tem večjim ciklom »satiričnih stihov«, kot jih sam imenuje, oglašja tokrat prvič.

V liriki Lojzeta Krakarja satira ni nova sestavina; že v prvem pesnikovem ustvarjalnem obdobju se je uveljavila v vrsti zaostrenih družbeno in umetnostno kritičnih pesmi, v čistejši in prodornejši obliki pa se je pojavila predvsem v zbirkah Cvet pelina ter Noč, daljša od upanja. Za Krakarjevo satiro je nadvse značilna izpovednost globlje življenjske, družbene ali umetnostne resničnosti, torej poetična razsežnost, ki tej satiri odvzema dnevno aktualnost in atraktivnost ter jo uvršča v širok preplet

Krakarjevih izpovednih variacij. Zanj sta značilni še jedka grenkoba, polna težke zamišljenosti nad človekovimi in družbenimi deviacijami, ter ostrina, ki ima brez dvoma globlje korenine v pesnikovi moralni angažiranosti. Krakarjeva satira zaradi teh prvin izzveni pogosto bolj kot ogorčen, brezupen, a vendar silovit uporniški krik in manj kot humorna norčavost ali zajedljiva duhovitost. V Krakarjevi satiri ni silovite širine kakega Rabelaisa ali Villonove baladnosti, niti ni cyranojevske ubijalske galantnosti ali elegance Prešernove epigramatike. V njej je težko poudarjena predvsem moralna in družbena nemoč ter prizadetost zaradi te usodne nemoči. Kljub popolnemu deziluzionizmu pa Krakarjeva satira ni cinično nihilistična, ampak izzveni v protest in upor; oba bosta morda ostala brez odmeva v sodobni družbi, sta pa vendarle setavni del pesnikove vizije in njegove zamisli o pesnikovem deležu. Krakarjeva satira ni zato samo temeljna sestavina formalne strukture njegove lirike, ampak predvsem njegove duhovne usmerjenosti; torej je ta satira tudi eno izmed bistvenih poglavij celotnega Krakarjevega pesniškega sveta. Skoznjo pesnik namreč izpoveduje prav tisto kot skozi vso svojo liriko — namreč zgroženo, obupano, do silovitosti pretreseno skepso nad usodo tega našega sveta; skepso, ki pa je kljub svoji popolni pobitosti vendarle tudi vera sicer potolčenega, toda vztrajnega in do zadnjega konca nepremagljivega bojevnika.

PISANE GATE

*Prosto po pesmi poljskega pesnika
K. I. Gałczyńskiego (umrlega 1953)
»Skumbrie w tomacie«. — Oprosti,
Konstanty!*

Nekega dne v uredništvo »Pavliha«
(pisane gate pisane gate)
prišel je mešetar Konjeslav Gliha.
(pisane gate štumf)

Vi ste, je rekel, družbena metla,
(pisane gate pisane gate)
veste, kako bi družba pometla,
(pisane gate štumf)

pisane gate, vso to nesnago,
(pisane gate pisane gate)
ki je poštenim mešetarjem v zgago?
(pisane gate štumf)

Najprej, je rekel, pisane gate,
(pisane gate pisane gate)
je treba zapreti vse literature.
(pisane gate štumf)

Pôtlej, je rekel, v Drami ljubljanski
(pisane gate pisane gate)
naj se osnuje cirkus ciganski.
(pisane gate štumpf)

Za milijone, ki film jih požira,
(pisane gate pisane gate)
naj se vse ljudstvo v boksu strenira.
(pisane gate štumpf)

In oštarije, in oštarije!
(pisane gate pisane gate)
Narod slovenski vendar rad pije.
(pisane gate štumpf)

Jaz vam, je rekel, z mošnjo ob pasu
(pisane gate pisane gate)
zrihtam ta narod v rekordnem času.
(pisane gate štumpf)

Jedel bo repo, cenike prebiral,
(pisane gate pisane gate)
Lahom se klanjal in polže nabiral.
(pisane gate štumpf)

V Tivoli šel se bo, cinco marinco,
(pisane gate pisane gate)
šiško žlampal in se drl »na planincah«.
(pisane gate štumpf)

On prosperiral bo, jaz komandiral.
(pisane gate pisane gate)
Samo — da mi kdo ne bo oponiral!
(pisane gate štumpf)

Vikendov dvoje (za skisano vino),
svétništvo v vladi (za pisane gate),
naprej hiphopsa za domovino!
(pisane gate štumpf)

PORTRET SODOBNIKA

Študiral je za kavboja, diplomo
pa je tako naredil, da je trd
z mercedesom v Ljubljani pred Emono
povozil lastno babico na smrt.
Ob tem dogodku je v televiziji
izrekel slavni rek: perfekten štos,
kar je bilo tako všeč komisiji
za kadre, da je rekla: to je mož!

Odtlej je pevec — prerok tam. Poslušá
kot biblijo ga ves slovenski svet
in inozemstvo, kamor Freddy Kuschtschar
hodi kot biser naroda blestet.
Zdaj čakamo samo še, da mu vlada
postavi spomenik in prekrsti
po njem kak večji kraj, kot je navada,
če se kak nov odrešenik rodi.

Ob njem v ekstazo padajo Slovenci
in véliko prerokovo ime
dobivajo pri krstu njih prvenci,
saj Freddyjevo očetovsko srce
zasluži to: ono nenehno bije
za milijone, on pa nas uči,
kako preboksaš se skoz vse žirije
življenja, če znaš misliti s pestmi.

O, Freddy bi zaslužil že za vsako
besedo lovor narodnih zaslug,
saj kaj so proti njej odkritja kakor
krompir in najlon, bomba ali plug,
da o ljubezni sploh ne govorimo:
Freddy nas ljubi, ljubi, ljubi vse
kot (če uporabim najbolj slavno rimo,
kar Freddy jih kreiral je) ble ble.

O véliki, o modri Freddy Kuschtschar,
ki si pokazal, kam naj gre naš rod,
naj ti zahvalo poje moja duša,
da tudi jaz spoznal sem pravo pot
v življenju, kjer velja izrek prebutaj
za višek vede, in v umetnosti,
ki ji tvoj vzornik, mojster Orangutan,
odpira še neslutene poti.

PRIMER MODERNE LJUBEZENSKE PESMI

(ki se lahko recitira ali razgraja)

o kukuruza o kukuruza
o kukuruza ti moja muza
ti moja muza o kukuruza
o kukuruza kuruzica

jaz kukuruza ti kukuruza
na kukuruzi ob kukuruzi
o kukuruza ti moja muza
pod kukuruzo se ljubiva

dol s kukuruze vi kukuruze
ker kukuruza je moja muza
o kukuruza o kukuruza
ti moja muza kam si odšla

vsi v kukuruzo po kukuruzo
po kukuruzo po mojo muzo
o kukuruza ti moja muza
ti moja muza kuruznica

ZDRAVICA

Urednik Gyula Muck obhaja
danes pomemben jubilej:
petletnico, odkar izdaja
revijo Ballychook in v njej
učí solznodolinske Kranjce,
kako vihti se tomahavk —
občani, trčimo s šampanjcem:
za genija trikratni hough!

Saj on in slavljenska sta odkrila
nam čuda čud: kako nekdo
je iznašel gnojni voz na krila
in drugi avto na vodó,
kako še zdaj se reče kaša
po nemško braj, kako pri nas
v Horjulu bo drug teden paša
Bumbumi vzel Klotildo Mraz

in še in še. A res vsa ljudska
je naša slavljenska šele,
odkar tovarišica Mucka

še honorarno seks se gre
na nje straneh in državljanu
servira v njej tovariš Muck
v krvavo gangsterskem romanu
življenjsko praktični pouk.

Pa moda. Gyula Muck jo uvaja
po sebi: nov preprih, nov plašč.
Ta moda še posebno ugaja
potrošnikom iz Gornjih Lašč,
saj njih žená razveselilo
ne bo nič bolj kot kroj Dior,
ker jim edino opravilo
je kijkljo dol in kijkljo gor.

Tako, Slovenci, zdaj imamo
list, ki je končno res ves naš.
Odkar izdihnil je kralj Samo,
se ni rodil še tu pri nas
bolj genialni utelesitelj
vseh naših sanj kot Gyula Muck —
zatorej v novi čas, graditelj,
samo z revijo Ballychook!

KUGA OSNOVNIH POJMOV

Iz mesta ne moreš nikamor več.
Kuga je, obdano je z žicami.
In v njem je za vse, ki živimo še,
odprta le še ena kuhinja.

Enako je tudi s cerkvijo.
Toda cerkve smo že navajeni.
Huje je s kuhinjo, tu moramo
jesti vsi z enega jedilnika.

Izvolite, krokodilja rebra,
kačji hrbet, okisane vrtnice.
Že, praviš, ampak jaz bi kaj drugega.
Imate mogoče govedino?

Sumljiv si, začel si izbirati.
Popraviš: krokodilja rebra
so izvrstna (prihajajo oberji),
toda govedo je nekaj resničnega.

Aha, se spogledajo. Vržeš jim:
bolj kot vaše okisane vrtnice
in kače in kaj vem. — Ponôvi to,
se namišičijo oberji.

In tedaj se zaveš: ne le oberje,
užalil si tudi druge okužence.
Vstali so od miz in se bližajo
z velikimi kostmi krokodiljimi.

Pomagajte, kličeš, a kdo ti bo
zdaj tu pomagal, še sebi ne.
Krvav se zaveš pod stopnicami
in veš: tu bom moral dotrajati.

UMETNOST IN REGRAT

Dež rosi, pomladni dežek
blagoslavlja prvi regrat
na ljubljanskem trgu, někdo
mi ob njem razlaga umetnost.

- Iti vase.
- Vase, pravim.
- Dati sebe.
- Absolutno.
- Ampak, pravi, ves se dati.
- Da, odvrnem, ves se dati.

(Mislim: ko bom legel vate,
dobra zemlja, se hvaležno
ves ti dal bom in ti vrnil
s samim sabo dolg za regrat.)

- Rasti v sebi!
- Rasti, pravim.
- Ne razumeš.
- Ne, odvrnem.
- In ne čutiš nič več.
- Čakaj,
se uščipnem. Pada, pravim.

(Čutim: zemlja vztrepetava
kakor tipke, prsti mojstra
izvablajo iz nje zeleno
uverturo, zdaj začne se!)

— Ampak čas svoj občutiti,
rasti iz njega!
— Rastem, pravim.
Vendar strašno rad kdaj vidim
tudi, kako raste regrad.

— Regrat?
— Regrat, vztrajam, vsako
leto znova prva knjiga
najbolj pubertetnih, vendar
najbolj svežih verzov zemlje.

Gledava se belo.
— Regrat?
— Knjiga regrata, odvrnem.
— Misliš resno?
— Resno, pravim.
Ta gotovo zraste iz mene.

Hvali ga še ti, prijatelj,
ker mi daje božje misli,
ko grem vate, da ne kupim
mesto regrata granate.

TOVARIŠ KOMERCIALNI

Izmislil si je lepo obrt: trguje
s Slovenci! Vsak drug dan po en vagon
jih iz Ljubljane odpelja na tuje
in tam proda. V Ljubljano na peron

pripelje jim še sindikat in žene,
da videz bil bi bolj human. Solzé,
oj zdaj gremo (moj Francelj, kam brez mene?)
in zbogom domovina. Čez goré,

ki jih nekoč je v dalji videl pesnik,
se vije megla maliganov, vlak
pa je kljub temu ves poslovno resen,
v njem vlada strogi red, in sicer tak,

da najprej pelje se v vagonu spredaj
tov. komercialni (v žepu ima denar
državnih dnevnic prvega razreda
in v Švici, kar nakral je). Tisto, kar

za njim se pelje, je delovno ljudstvo
z boljšo bodočnostjo, ki sestoji
iz nemških psov, barak in grenkih čustev
podobnih težkim kamnom. In da bi

izvoz bil res popoln, se neposredno
za ljudstvom pelje še vagon košar
slovenskih žab (te odhajajo za vedno)
pod geslom: tudi mater za denar.

Slovenci spet grede kot nekdanj romat,
le da namesto škofa v Kelmorajn
jih pelje komercialni, in da krona
poti ni bog več, ampak firma Klein,

in kar opravljali so še nedavno
eses gonjači, to opravi zdaj
tovariš komercialni ali glavni
smehljaje sam, ko žene rajo v raj(h).

Tovariš komercialni ve, kaj hoče,
saj je za socializem strokovnjak.
Ta zanj je vlak, ki vsak dan odproče
na tuje: tam prodaja se žabji krak,

svetnik brez glave in zdravnik brez službe
enako dobro, vse pa za procvit
prihodnosti in blagostanje družbe
v prvem vagonu (beri: za nje rit).